

Nr 237.

Av herr **Anderson, Axel Ivar**, m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter.*

I Kungl. Maj:ts föreliggande proposition nr 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter beröres även den viktiga frågan om landstormsofficerarnas framtida ställning i försvarsväsendet. Försvarsutredningen har för sin del förutsatt, att de i fredstid konstituerade landstormsofficerarna — vilka f. n. utgöra en betydande del av ifrågavarande befälspersonal — skola utgå ur organisationen. Då det emellertid syntes förenligt med statens intresse att väl tillvarataga den tillgång dessa fredskonstituerade landstormsofficerare utgjorde — ”vilket framför allt syntes bliva av betydelse under tiden intill dess det nya utbildningssystemets verkningar gjort sig gällande” — borde enligt utredningens mening de landstormsofficerare, som ännu vore i värnpliktsåldern, förordnas till värnpliktigt befäl. Ifråga om dem åter, vilka redan lämnat värnpliktsåldern, har utredningen ansett andra åtgärder bliva erforderliga. Utredningen föreslår, att dessa skulle kunna anställas såsom officerare i reserven med de anställnings-, tjänstgörings- och avlöningsförhållanden, som avsåges skola komma att framdeles gälla för sådana officerare under den av utredningen förutsatta s. k. tredje perioden. Med hänsyn till att tjänstgöringsskyldighet i fredstid tidigare icke ålegat landstormsofficer och till förhållandena i övrigt syntes däremot på här nämnt sätt anställd officer i reserven icke böra åtnjuta för annan reservofficer fastställd pension eller däremot svarande förmåner.

Försvarsministern har i propositionen biträtt utredningens förslag om att personalkategorien landstormsofficerare skall utgå ur organisationen och att därvid de landstormsofficerare, som befinna sig i värnpliktsåldern, böra överföras till kategorien värnpliktiga officerare, medan de som överskridit denna ålder skola kunna anställas såsom reservofficerare, i båda fallen under förutsättning att de anses därtill utan tvekan lämpliga. Försvarsministern har däremot icke kunnat tillstyrka det från flera håll framförda förslaget, att även landstormsofficerare i värnpliktsåldern skola kunna överföras till reservofficerare. De nuvarande landstormsofficerarnas berättigade intressen torde enligt departementschefens uppfattning tillräckligt tillgodoses, därest i enlighet med försvarsberedningens och vissa myndigheters förslag övergångsvis bestämmes, att i fredstid konstituerade landstormsofficerare under tjänstgöring bibehållas vid rätt till dem nu tillkommande löneförmåner enligt krigsavlöningsreglementet så länge det nuvarande beredskaps-tillståndet fortfar eller om mobilisering i anslutning till detta tillstånd skulle an-

befallas. Med hänsyn till att tjänstgöringsskyldighet under fredstid icke tidigare ålegat landstormsofficerare torde pension eller däremot svarande förmåner icke böra utgå till landstormsofficer, som erhållit anställning såsom reservofficer.

Ehuru försvarsministern genom de föreslagna övergångsbestämmelserna företagit en modifiering av försvarsutredningens förslag torde dessa enligt vår mening icke erbjuda en fullt tillfredsställande lösning av de fredskonstituerade landstormsofficerarnas löneproblem. Av propositionen framgår nämligen att de landstormsofficerare, som utnämnas till officerare i reserven, icke skulle komma i åtnjutande av den för annan reservofficer fastställda pensionen; de skulle icke heller utfå något som helst utrustningsbidrag. Det torde få anses vara riktigt och rimligt att de erhålla en pension, som vederbörligen reduceras med hänsyn till det i jämförelse med andra reservofficerare mindre antalet tjänsteår. Ty den till reserven överförda landstormsofficeraren skulle vara skyldig att tjänstgöra även under den s. k. tredje perioden och intill 65 år. Ur försvarssynpunkt måste det vara ett intresse att landstormsofficerarna — liksom i framtiden värnpliktiga officerare — även efter passerandet av 47-årsgränsen i mån av lämplighet kunna stå till förfogande och att deras tidigare utbildning alltjämt kan komma försvarsväsendet till godo. Möjligheten härtill minskas givetvis om ingen som helst förmån förbindes därmed. En mindre pension skulle säkerligen skapa bättre förutsättningar för att till reservofficerare förvärva därtill lämpliga landstormsbefäl och värnpliktiga officerare. Ifråga om utrustningsbidraget kan man knappast förvänta, att en person, som beredes möjligheter att vinna anställning såsom reservofficer, särskilt om detta sker efter utträdet ur värnpliktsåldern, alltid skall vara villig härtill, om dylik anställning för honom medför skyldighet att själv ombesörja sin utrustning utan rätt att ens erhålla det bidrag, som tillkommer till kapten befördrad reservofficer. Följden härav kan befaras bli att övergången till reservofficer i alltför stor utsträckning blir beroende av vederbörandes privatekonomiska förhållanden, vadan alltså dessa och icke lämpligheten skulle i främsta rummet bli avgörande för möjligheten att vid högre levnadsålder vinna anställning som officer i reserven.

Härutöver framstår det för oss av stor vikt både principiellt och ur försvarets synpunkt, att även landstormsofficerare i värnpliktsåldern böra beredas möjlighet att överföras till reservofficerare i den mån de befinnas därtill väl lämpliga och kvalificerade. Vid mer än ett tillfälle har från ansvarigt militärt håll vitsordats, att försvarsberedskapen beträffande landstormsförbanden icke skulle ha kunnat upprätthållas på det sätt och i den utsträckning som skett, därest icke landstormsofficerskåren hade funnits. Det kan därför inte vara mer än rätt och billigt att statsmakterna såsom uttryck för en dylik uppfattning gäve möjlighet åt åtminstone de mest kvalificerade landstormsofficerarna att oberoende av ålder kunna vinna anställning såsom reservofficerare.

Som stöd för den av motionärerna anförda åsikten, vilken torde motsvaras av en utbredd opinion inom den kår saken närmast gäller, kunna åberopas uttalanden av

sakkunniga militära myndigheter. I yttrande över 1941 års försvarsutrednings betänkande säger sig chefen för armén intet ha att erinra gentemot principerna, att landstormsofficerarna skola utgå ur organisationen och att framdeles endast vidare utbildning av befäl skall förekomma. Däremot anser arméchefen det vara psykologiskt olämpligt, att inga landstormsofficerare i värnpliktsåldern kunna få anställning såsom reservofficerare, även om de visat sig synnerligen lämpliga därtill, och att dylik anställning endast erbjudits landstormsofficerare över värnpliktsåldern, vilka i annat fall icke skulle kunna disponeras av de militära myndigheterna. "Detta kan av landstormsofficerskåren tydas på så vis", säger arméchefen, "att statsmakterna utnyttja den tillgång de på frivillighetens väg utbildade landstormsofficerarna utgöra, men endast erbjuda anställning såsom reservofficer, med därmed förenade högre avlöningsförmåner, åt dem, som icke med hjälp av värnpliktslagen kunna tagas i anspråk." Enligt vad chefen för armén vidare framhåller är förhållandet i särskilt hög grad aktuellt under nu rådande beredskapsförhållanden. Därest beredskapen framdeles kommer att upprätthållas i ungefär samma omfattning som för närvarande, är det ett oavvisligt krav, att ett stort antal landstormsofficerare måste vara inkallade i tjänst t. ex. vid mark- och luftbevakningsförband, luftvärnsförband och territoriella staber m. m. Dessa f. d. landstormsofficerare komma således att betungas med längre beredskapstjänstgöring än övriga värnpliktiga på grund av att de tidigare, med löfte om relativt goda avlöningsförmåner i händelse av inkallelse, genomgått officersutbildning, men komma under sin tjänstgöring endast att erhålla värnpliktigs avlöningsförmåner. Det synes arméchefen därför nödvändigt, främst ur psykologisk synpunkt, att anställning såsom reservofficer jämväl kan ernås av därtill väl lämpade landstormsofficerare i värnpliktsåldern.

Vi tillåta oss i anslutning till arméchefens sålunda uttalade uppfattning understryka det värde icke minst ur psykologisk synpunkt, som en tillfredsställande lösning av berörda problem skulle innefatta. Det frivilliga arbete, som under årens lopp utförts för utbildningen av landstombsbefäl, har, enligt vad som i detta sammanhang påpekats, haft en stor betydelse för upprätthållandet av landstormsförbandens insats i vår försvarsberedskap. Försvarsutredningen har i själva verket ansett denna frivilliga försvarsutbildning vara av den betydelse för personalens kvalitet, att den borde erhålla sin särskilda målsman i en inspektör och inrättandet av en särskild avdelning för det frivilliga försvaret. Detta av Kungl. Maj:t visserligen för närvarande avstyrkta förslag vittnar på sitt sätt om en riktig uppskattning av de för försvaret värdefulla tillgångar, som inneslutas i den på den frivilliga utbildningens grund uppbyggda landstombsbefälsorganisationen. Enligt vår bestämda mening skulle det utgöra ytterligare ett påtagligt bevis på statsmakternas värdesättning av dessa för vårt försvar betydelsefulla tillgångar, om staten även för framtiden tillgodogjorde sig det försvarsintresse och de sakliga kvalifikationer, som inrymmas i landstormsofficerskåren.

Vi hemställa därför,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter måtte beträffande de hittillsvarande landstormsofficerarnas ställning beakta de önskemål som ovan framförts, främst

att anställning såsom reservofficer jämväl må medges landstormsofficerare i värnpliktsåldern, så framt de äro väl lämpliga och kvalificerade,

att landstormsofficerare och värnpliktige officerare, vilka utnämnas till reservofficerare, erhålla en efter tjänstetiden såsom reservofficer beräknad pension jämte erforderligt utrustningsbidrag.

Stockholm den 29 april 1942.

Ivar Anderson.

Knut Petersson.

Rickard Lindström.